

ฟื้นขวัญอันดามัน

Reviving the Spirit of Andaman

ภายหลังความพินาศจากสึนามิ ผ่านพ้นไป ก็ถึงเวลาฟื้นฟูและสร้างสรรค์ การพัฒนาขึ้นใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ “ก้าวใหม่” นับจากนี้เป็นก้าวอย่างที่มีมั่นคงแข็งแรง ศูนย์สังคีตศิลป์ธนาคารกรุงเทพ ร่วมกับ กรมศิลปากร, ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงได้จัดงาน “ศูนย์สังคีตศิลป์สัญจร ครั้งที่ 17 : ขวัญเฮ้ยขวัญมา สู่วัฒน ก้าวรอลสมุทรร ชูดอดีอันดามัน” ขึ้น ณ โรงละครแห่งชาติ เมื่อวันที่จันทร์ที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2548

โดยงานนี้ได้พยายามชูดอดีอันดามัน ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ วรรณคดี ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มานำเสนอ เพื่อสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ในแถบทะเล อันดามันให้มากที่สุด ก่อนที่ทุกฝ่ายจะพา พื้นที่แห่งนี้ก้าวหน้าต่อไปตามกระแสแห่ง โลกาภิวัตน์

ภายในงานได้แบ่งการนำเสนอความรู้ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนของการเสวนา เรื่อง “อดีตอันดามัน ปัจจุบันก้าวรลสมุทธร” โดยมีผู้ร่วมเสวนา ได้แก่ ดร. กุสุมา รัชภมณี ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีไทย, ผศ. มยุรี วีระประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ จากคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ดร. ธรรณ อารังนาวาสวัสดิ์ จากคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คุณธนู แนบเนียร ผู้ประสานงานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย และ ดร. นฤมล อรุโณทัย จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ จากมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เป็นผู้นำการเสวนา

เวทีเสวนาเริ่มต้นขึ้นด้วยความรู้ด้านสังคมศาสตร์เกี่ยวกับชาวเล ในพื้นที่ฝั่งอันดามันของประเทศไทย ดร. นฤมล กล่าวว่า “ชาวเล” ที่คนไทยเรียกกันมักจะมีหมายถึงชาวบ้านทั่วไปที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ริมทะเลและทำอาชีพประมงเป็นหลัก แต่กลุ่มที่จัดว่าเป็นชาติพันธุ์ชาวเลจริงๆ ซึ่งหมายถึงคนที่มีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายอยู่ในทะเลนั้น ในประเทศไทยจะมีอยู่ 3 เผ่า คือ มอญแกน อูรักลาโว้ย และมอแกน ซึ่งคนเหล่านี้จะสืบทอดความรู้และภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้พันภัยพิบัติจากทะเลมาได้หลายครั้งหลายหน ล่าสุดคือภัยจากสึนามิ เพราะตำนานของชาวมอญแกนที่เล่าขานต่อกันมาบอกว่า ใน 2 ช่วงอายุคนจะมีคลื่นยักษ์ 7 คลื่น 7 ชั้น เกิดขึ้น เมื่อใดที่เห็นน้ำลดอย่างรวดเร็วให้รีบหลบภัยขึ้นที่สูง ซึ่งก็เป็นความจริงในที่สุด

After the devastation from Tsunami has passed, it is time to revive and create the development again so that “the new step” onward will be strong. The Musical Art Center of Bangkok Bank, in cooperation with the Fine Arts Department; Department of Anthropology, Faculty of Archaeology, Silpakorn University; and Southeast Asia Studies Project, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University organized “The 17th Musical Art Center On Tour: Reviving the Spirit, Salvaging the Soul, Retrieving the Past of Andaman” at the National Theatre on January 31, 2005.

This event has tried to present the past of Andaman in terms of history, sociology, literature, natural resources and environment to create the understanding about the Andaman area before all parties will move the area along the globalization trend.

The event divided knowledge presentation into 3 parts: a forum on “Past Andaman, presently Grieving the Sea” participated by Dr. Kusuma Raksamane, Expert in Thai Literature; Associate Professor Mayuree Weeraprasert, Expert in History from the Faculty of Archaeology, Silpakorn University; Dr. Thon Thamrongnawasawat from the Faculty of Fishery, Kasetsart University; Mr. Thanu Naebnian, Coordinator of the Wildlife Fund Thailand, and Dr. Naruemoi Arunothai from Social Research Institute, Chulalongkorn University. The forum was chaired by Dr. Charnvit Kasetsiri from the Sociological and Anthropological Textbook Project Foundation.

The discussion forum started with sociological knowledge about Chao Lay (sea gypsies on the Andaman coast of Thailand). Dr. Naruemoi said that Chao Lay as called by Thais were people who lived by the sea and lived on fishery. However, as for the group classified as real sea gypsies referring to those who lived from birth to death in the sea, there were 3 types in Thailand i.e. Morgan, Urak Lawoi, and Moklen. These people have been continuously transferred knowledge and wisdom from their ancestors, making them survive many sea disasters. The latest is Tsunami because according to their legend continuously told that in 2 generations there would be 7 waves of 7 tiers. Upon seeing water quickly receding, they are to evacuate to higher places, which finally came true.

Mr. Thanu Naebnian explained the way of life of local fishermen that over 100 years ago villagers were still satisfied with old fishing methods and tools because they confirmed that they wanted to fish for their survival and sold some as appropriate. They did not want to ravage the sea, which was their life and spirit. This part of community history, therefore, should be considered before managing the recovery of community by moving them up to the mountain, which will cause them difficulty in life and change their fisherman way of life to the loss.

ด้านคุณธนู แนนีเยร์ อธิบายถึงวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านว่า กว่า 100 ปีมาแล้วที่ชาวบ้านยังพอใจจะใช้วิธีการและเครื่องมือจับปลาแบบเดิม เพราะพวกเขายืนยันว่า ต้องการหาปลาเพื่อยังชีพและแบ่งขายตามสมควร แต่ไม่ต้องการล้างผลาญทะเลที่เป็นทั้งชีวิตและจิตใจของเขา ประวัติศาสตร์ชุมชนในสวนนี้จึงสมควรได้รับการพิจารณาก่อนที่จะจัดการฟื้นฟูชุมชนใหม่ด้วยวิธีการจัดให้ชาวบ้านไปอยู่บนภูเขา อันจะทำให้เกิดความลำบากในการใช้ชีวิตและทำให้วิถีชีวิตชาวประมงของพวกเขาต้องสูญสลายไป

ขณะที่ ผศ. มยุรี ให้แง่คิดว่า พื้นที่ฝั่งอันดามันของไทยมีประวัติความเป็นมายาวนาน อาทิ พื้นที่ควบคู่กับ อ่าบอ คลองท่อม จังหวัดกระบี่ ที่ในปัจจุบันนักโบราณคดีเชื่อกันว่าเป็นเมือง “ตะโกลา” เมืองท่าสำคัญในการค้าขายที่มีอยู่ในหนังสือภูมิศาสตร์ของปโตเลมีเมื่อ 1,000 กว่าปีมาแล้ว พื้นที่ในย่านนี้จึงมีความน่าสนใจอีกมากที่ไม่ได้รับการเอ่ยอ้างถึง เพราะคนส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญเฉพาะกับการท่องเที่ยวโดยไม่สนใจความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่นั้นๆ

สำหรับ ดร. กุสุมา กล่าวว่า วรรณคดีและนิทานโบราณจำนวนมากได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับมนุษย์และทะเลโดยเปรียบมนุษย์เป็นเหมือนใบไม้ที่ล่องลอยไปตามเกลียวคลื่น เป็นการอุปมาที่ทำให้มนุษย์ยอมรับความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็ให้ความหวังว่าวันหนึ่งคลื่นก็สามารถพัดพาเราไปสู่ฝั่งได้ เท่ากับเป็นการสอนให้ผู้คนรู้จักมองหาแง่ดีในภาวะการณ์ที่เลวร้ายแทนที่จะจมอยู่กับความทุกข์และผิดหวัง ดังนั้นถ้าเราให้ความสนใจกับวรรณคดีเราก็จะสามารถนำประโยชน์และแง่คิดมาใช้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมได้

ปิดท้ายการเสวนาด้วย ดร. ธรณ์ ที่ชี้ให้เห็นว่า ทุกวันนี้คนไทยยังมีความรู้เกี่ยวกับทะเลอันดามันน้อยมาก คนส่วนใหญ่มักจะพูดแค่ต้องเร่งฟื้นฟูการท่องเที่ยว แต่ไม่เคยรู้ว่าทะเลในพื้นที่ของตนที่พานักท่องเที่ยวออกไปดำน้ำวันละหลายรอบนั้นมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นอย่างไร มีความลึกเท่าไร วิกฤตที่เกิดขึ้นน่าจะทำให้ผู้คนหันมาตระหนักเกี่ยวกับพื้นที่ของตนให้มากขึ้น จะเร่งฟื้นฟูอะไรก็ทำไป แต่สิ่งสำคัญที่ลืมไม่ได้และต้องทำอย่างเร่งด่วนคือฟื้นฟูองค์ความรู้เกี่ยวกับอันดามันและประเทศของเราเอง ซึ่งจะทำให้การพัฒนาที่จะดำเนินต่อไปอยู่บนแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และก่อประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

ภายหลังการเสวนาเสร็จสิ้นลง ก็เป็นเวลาของการอ่านบทกวี “สู่ขวัญกำสรวลสมุทร” ซึ่งมีกวีสี่โรตอย่าง ไพรวิมล ขาวงาม และเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ มาร่วมแต่งและอ่านบทกวี ปิดท้ายด้วยศิลปินแห่งชาติผู้มีโอกาสได้ลงไปเยี่ยมเยียนและปลอบขวัญผู้ประสบภัยสึนามิด้วยตนเองมาแล้วอย่างเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ บทกวีของศิลปินแห่งชาติท่านนี้ จึงช่วยให้ผู้ชมเข้าถึงความทุกข์ ความโศกเศร้า และความหวังของผู้ประสบภัยได้เป็นอย่างดี

Associate Professor Mayuree indicated that Thailand's Andaman coast had a long history. For example, Khuan Look Pat area in Khlong Thom District of Krabi Province, presently believed by archaeologist as Takola town, an important trade port existing in the geographical book of Ptolemy about over 1,000 years ago. The area in this neighborhood has a lot more interesting issues that have never been mentioned. This is because most people pay attention to tourism without looking at the historical background.

Dr. Kusuma said that much of ancient literature and tale provided some perspectives about man and sea by comparing man as a leaf flowing along the waves. This metaphor has made man accept the greatness of nature. Concurrently, it provides hope that one day the waves will move us to the shore. This can also teach us to be optimistic in the midst of bad luck instead of sinking in suffering and despair. Therefore, if we pay attention to literature, we can make use the benefits and perspectives during suitable time.

The forum was closed by Dr. Thon who pointed out that these days Thais have very little knowledge of the Andaman Sea. Most people would say we need to revive tourism but never know the geographical state of the sea they bring out tourists for diving several times a day, how deep it is. The crisis that happened should make people more aware of their areas. The expedited recovery can be done but an important issue that should not be forgotten and must be urgently done is to revive knowledge of Andaman and our country, which will make further development on the right track and appropriate with maximum benefits on the whole.

ช่วงสุดท้ายของงานเป็นการแสดงละครเทพนิยาย “กำเนิดธรณีกำเนิดสรรพสัตว์” แต่งบทโดย อาจารย์เสรี หวังในธรรม นำแสดงโดย ปกรณ์ พรพิสุทธิ์ พร้อมศิลปินจากกรมศิลปากรอีกคับคั่ง เทพนิยายเรื่องนี้ ตัดตอนมาจากบ่อเกิดรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อนครไตรภพ ภาคที่ 12 ว่าด้วยพิธ้อศวเมธและรับศีลาศินนคร ที่มีรายละเอียดว่า พระลักษมณ์ได้เล่าเรื่อง “นางป้าปา” (ซึ่งแปลว่านางบาป หรือนางผู้เป็นตัวบาป) ถวายพระรามฟังว่า พระอินทร์ได้ฆ่า “พฤตาสูร” พญายักษ์ตนหนึ่งตาย ต่อมาพระอินทร์ได้ดำเนิกรว่า พฤตาสูรเป็นผู้บำเพ็ญตบะบารมีมาช้านาน การฆ่าพญายักษ์ตนนี้จึงเป็นบาปหนัก เพราะเปรียบเหมือนการฆ่าพราหมณ์ ผู้อยู่ในความบริสุทธิ์ พระอินทร์เสียพระทัยมากจึงเนรเทศพระองค์เองออกไปจาก หมู่เทวดา ทำให้เกิดความระส่ำระสาย เพราะหมู่เทวดาไม่มีหัวหน้าปกครอง ร้อนถึงเทวดาทิ้งหลายจึงไปทูลต่อ พระนารายณ์ ซึ่งได้ทรงแนะนำผ่านเหล่า เทวดาให้พระอินทร์ล้างบาปด้วยการทำพิธ้อศวเมธ (บูชาด้วยม้า หรือพิธีปลอยม้าอุปการ) จากพิธีนี้ทำให้ตัวบาป (นางป้าปา) ออกจากพระอินทร์และแยกออกเป็น 4 ส่วน ไปสิงอยู่ในดิน น้ำ ผู้หญิง และผู้ชาย ซึ่งในส่วนของตัวบาปที่สิงอยู่ในน้ำนี้เอง อาจกล่าวได้ว่า เป็นการอธิบายถึงที่มาของภัยพิบัติทางน้ำทุกประเภทตามแนวทางของวรรณคดีและคติความเชื่อโบราณ

การจัดงานในครั้งนี้เป็นการย้ำให้เห็นว่า หากเรารู้จักศึกษาความเป็นมาของพื้นที่ที่เราอาศัยอยู่ทุกด้านอย่างรอบคอบ จะพบการเตือนภัยที่แฝงอยู่ในองค์ความรู้ทุกแขนง ซึ่งเราอาจจะนำมาประยุกต์ใช้สร้างการเตือนภัยรวมถึงสร้างแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นได้ในอนาคต

After the forum was poetry reading “Consoling the Sorrowful Sea” by Mr. Phaiwarin Khao-ngam and Mr. Raywat Phanphiphat, SEA Write poets, who jointly composed and read poems. This part was concluded by Mr. Naowarat Pongpaibun, a National Artist who had a chance to visit and console Tsunami-stricken people by himself. His poetry helped spectators fully understand their suffering, grief and hope.

The last part of the event was the performance of mythological drama “Origin of the Earth and Sorrowful Sea”, written by Mr. Seri Wangnaitham and of which leading role performed by Mr. Pakorn Pornphisut, supported by many artists of the Fine Arts Department. This mythology was from Chapter 12 on The Ceremony of Horse Sacrificial killing and Welcoming Sida Back in Utrakun Section of the Origin of Ramayana, the Royal composition of King Rama VI. According to the mythology, Phra Laks told Phra Ram the story of “Nang Papa” (which means a woman of sin) that Phra In killed “Phruetasun”, a giant king. Later, Phra In realized that Phruetasun

had practiced penance for a long time. Killing this giant king was thus a great sin because it was like killing an immaculate Brahman. Phra In was in a great sorrow and exiled himself from the angel circle, resulting in disorganization due to no governing chief. All angels had to tell Phra Narai, who advised Phra In through the angels to baptize by holding Asawameth ceremony (horse killing as a sacrificial offering). From this ceremony, a woman of sin (Nang Papa) was released from Phra In and split into 4 parts which inhabited in the earth, water, man and woman. The one in the water is said to explain the cause of all water disasters according to the direction of ancient literature and beliefs.

The holding of this event reiterates that if we know and carefully study the origin of the places we live in all aspects, we will find danger warning concealed in every field of knowledge, which we can apply to create hazard warning as well as appropriate development direction in the future.

